

22. Hine R. 'In the Margins: The Impact of Sexualised Images on the Mental Health of Ageing Women // Sex Roles. 2011. No. 65 (7 – 8). P. 632 – 646.
23. Kwan S., Trautner M.N. Judging Books by Their Covers: Teaching about Physical Attractiveness Biases // Teaching Sociology. 2011. No. 39 (1). P. 16 – 26.
24. Smeesters D., Mussweiler Th., Mandel N. The Effects of Thin and Heavy Media Images on Overweight and Underweight Consumers: Social Comparison Processes and Behavioral Implications // Journal of Consumer Research. 2010. No. 36 (6). P. 930 – 949
25. Tondeur L. Lookism // Encyclopedia of Gender and Society. Los Angeles: Sage, 2009. P. 495 – 497.
26. Warhurst C., Nickson D., Hall R. and van den Broek D. Lookism: The New Frontier of Employment Discrimination? // Journal of Industrial Relations. 2009. No.51 (1). P. 131 – 136.

УДК 316. 72. 005. 57. 008. 336. 4.

ІНТЕЛЕКТУАЛЬНА КОМПЕТЕНТНІСТЬ ЯК ОСНОВА РЕПРЕЗЕНТАЦІИ МЕДІАОБРАЗІВ

С.А. Іванов

кандидат технічних наук, доцент кафедри інформатики та інформаційних технологій в освіті
КЗ «Запорізький обласний інститут післядипломної педагогічної освіти
zoippoivanov@gmail.com

Л.С. Іванова

кандидат філософських наук, доцент кафедри педагогіки та психології освітньої діяльності
Запорізького національного університету
Lar17115@ukr.net

Іванов С.А., Іванова Л.С. Інтелектуальна компетентність як основа репрезентації медіа образів. У статті викладено розміркування щодо розвитку інтелектуальної компетентності як найважливішого фактору здатності до формування «образу світу» в умовах надзвичайно високої динаміки інформаційних процесів, як відбуваються у сучасних медіа, контент яких спрямовується на створення віртуальної реальності. Звертається увага на недостатність лише традиційних медіаосвітніх технологій для формування медіакомпетентності з метою декодування штучно створеної медіареальності. Пропонується інший підхід, заснований на вихованні інтелекту, структура якого складається з п'яти елементів: компетентність, інтелектуальна активність, творчість, саморегулювання та унікальність. Підкреслюється важливість соціальних, психологічних та педагогічних досліджень розвитку інтелекту стосовно здатності формування «картини світу» через декодування медіареальності.

Ключові слова: медіа, медіаобрази, медіареальність, інформація, компетентність, інтелект, інтелектуальна активність, ментальний досвід, метакогнітивна стратегія.

Ivanov, S.A., Ivanova, L.S. Intellectual compatibility as basis of presentation of mediaimages. The article presents speculations about attitudes of the media in contemporary globalizing world, which are characterized by extraordinary dynamics of information processes and the content of which is increasingly focused on the manipulation of consciousness. Analysis of philosophical and scientific literature has shown the importance of a deeper relationship to the task of forming the "image of the world" through decoding mediareality. Attention is drawn to the insufficiency of the only traditional media-educational technology to accomplish this task. The paper proposed another approach, which is based on upbringing intelligence structure and its five elements: competence, intellectual activity, creativity, self-regulation and uniqueness. It has been highlighted the importance of social, psychological and educational research of the development of intelligence concerning the ability of the formation of the "world picture" through the decoding of mediareality, in order to representations of media images. The main indicators of intellectual maturity in the context of the individual type of representation (understanding) of the media reality have been analyzed. First, this is the breadth of mental outlook, which, in our opinion, means the ability to think of categories of processes and phenomena, and not facts and events. Secondly, the flexibility and versatility of the estimates of what is happening. The absence of this indicator condemns the media user to a simplified "picture of the world", limited to "black and white thinking". Third, the readiness to accept an unusual, contradictory information, the counterweight of which is dogmatic thinking. To summing up, we are talking about the formation of basic intellectual qualities of personality: competence (K), initiative (I), creativity (T), self-regulation (C) and uniqueness (Y).

Keywords: media, media images, information, competence, intelligence, intellectual activity, mental experience, metacognitive strategy.

Постановка проблеми. Сучасна людина пізнає світ через медіа, які створюють медіареальність. В умовах неочікуваного зростання інформаційних потоків та появи інформаційно-комунікативних технологій ведення інформаційних та когнітивних воєн, виникають складні проблеми декодування медіареальності. Традиційні технології сприйняття та обробки інформації не

здатні сформувати адекватну «картину світу». У зв'язку з цим, стає актуальним застосування більш широких підходів до цієї проблеми, зокрема, на основі теорії інтелекту.

Аналіз останніх досліджень та публікацій. В основу статті покладені, по-перше, філософські та психологічні наукові праці щодо дослідження сприйняття людиною медіареальності (В.В. Савчук, Л.В. Жигуніна, Ю.О. Белоусова, Р. Докинз та ін.), по-друге – концепція виховання інтелекту М.О. Холодної.

Мета статті. Головною метою статті є застосування концепції формування інтелектуальної компетентності з метою власного конструювання суб'єктивної реальності шляхом репрезентації соціального простору, реконструювання медіаобразів, декодування медіареальності в умовах надзвичайно бурливих змін інформаційних потоків та умовах ведення інформаційних та когнітивних воєн.

Виклад основного матеріалу дослідження з обґрунтуванням отриманих результатів. Науки, які прагнуть до розкриття сутності буття людини у сфері медіа в сучасних умовах неочікуваних і надзвичайно мінливих інформаційних процесів, тільки починають своє ставлення. У сучасній філософії починає поширюватися думка щодо так названого «медіального повороту», етапи становлення якого за визначенням австрійського медіафілософа Р. Марґрайтера є такими: «...дійсність опосередкована мисленням, мислення – мовою, мова – знаком, знак – медіа» [5]. Простіше кажучи, згідно такому підходу «буття» в сучасних умовах репрезентується лише через медіа. До теми медіального повороту можна підходити інакше, з точки зору телеологічної теорії інформації [6]. Будь-яка система, що самоорганізується, має такі головні цілі: самовідтворення та самозбереження, крім того вона може мати деякі службові цілі. Система прагне до досягнення цих цілей, шукаючи відповідні ресурси та створюючи відповідні оператори їх використання. Така система має властивість водночас «сповіщати» про себе та «зчитувати» зовнішню інформацію про зовнішні ресурси. Такий обмін відбувається опосередковано, через медіа, тобто будь-який канал, що несе інформацію. На наш погляд, таку властивість і можна назвати «медіальністю». Будь-яка система, що самоорганізується, має властивість медіальності. У дискурсі соціальної комунікації медіальність розуміється «...як універсальна властивість різних культурних форм бути посередниками між людьми, одного з одним, минулим та майбутнім, реальним та ідеальним і т.д.» [4]. Весь культурний досвід людства, виникає та нарощується на основі медіальності. Саме ця властивість є джерелом формування *медіареальності*, що створюється у *медіапросторі*, яке розуміється як глобальне середовище, що охоплює всі сфери людського буття, і яке репрезентується у системі засобів масової інформації.

Більшість дослідників під терміном медіареальність розуміють таку віртуальну реальність, яка відображається і виражається засобами масової комунікації. Йдеться про те, що сутність цієї реальності полягає у створенні медіаобразів дійсності, подій чи персоналій у локальних чи глобальних соціальних просторах. Концепт «медіаобраз», уведений в філософсько-психологічний дискурс дослідження медіареальності та її впливу на людину і суспільство має достатньо складну багатшарову структуру, що створювалася еволюційно. Без сумніву, ядром цього концепту є феномен «образ», який є культурною універсалією, що притаманна всім культурам людства у часі і просторі. Внаслідок наявності цього феномену людина є зануреною у медіапросторах, в яких медіаобрази створюються, породжуються, розповсюджуються та сприймаються як людиною так і суспільством [1]. У цьому складному процесі беруть участь дві сторони: автор медіатексту як мовного засобу створення медіаобразу (продуцент) та сприймач медіаобразу (реципієнт). В обох випадках на всіх етапах руху медіатексту суб'єкти інформаційної взаємодії або породжують або сприймають медіаобраз, який виникає завдяки багатьом факторам. Серед таких факторів можна назвати рівень освіти, зокрема медіаосвіти, наявність чи відсутність специфічних метакогніцій, спрямованих на організацію процесу роботи з медіатекстами, тощо. Водночас є думка, що медіаобраз значною мірою будується на архетипових цінностях суб'єктів масової комунікації [8]. Згідно з К. Юнгом, архетипи – це формуючі елементи структури несвідомого, реальність, що не міститься ні у свідомості, ні в культурі, вони передують свідомості та культурі. Саме в архетипах приховуються вроджені універсальні ідеї, зародки, потенціальні моделі поведінки, які пробуджуються, активізуються у певних соціально-буттєвих або політичних умовах. Однак, на нашу думку, провідна роль архетипів мала місце у періоди, що передували виникненню світової мережі Інтернет, коли інформаційні відносини між автором медіатексту та його споживачем мали

вертикальний характер. Водночас можна зауважити, що навіть у тому періоді існували інші універсалиї, феномени в інформаційних процесах, які впливали на структуру і смисли медіообразів. Серед них значну роль відіграють *меми* як свого роду *інфовіруси*, вплив яких на формування медіообразів в умовах бурхливих інформаційних процесів є надзвичайно суттєвим. Мемі – це символи, які не потребують роз'яснень і сприймаються на основі власного інтелектуального досвіду та інтуїції, вони можуть приймати форму слова, дії, звуки, рисунки, що передають певну ідею. Навіть самі ідеї можуть бути представлені як мемі. Поняття «мем» («тете») було введено професором-біологом Р. Докинзом як «одинаць інформації, що знаходиться в мозку і що являє собою репліка тор, що мутує в культурній еволюції людства». [3]. Він писав: «Мемі усталюються й множаться, перетікаючи з одного мозку в інший – процес, що можна назвати імітацією в найширшому розумінні цього слова». Щодо зв'язку мемів та архетипів є різні думки, деякі автори вважають, що мемі – це різновид архетипів. Більше обґрунтований підхід демонструє думка, що саме мемі у процесі мутацій та з'єднання створюють архетипи, конгломерати яких, своєю чергою, є основою для формування культури, національного самоусвідомлення, інтелектуального досвіду людини.

До появи світової мережі Інтернет людина сприймала та формувала власні медіообрази, користуючись стійкими архетипами. В епоху масового розповсюдження соціальних мереж ситуація суттєво змінилася: у безлічі інтернет-спільнот породжуються так названі інтернет-меми у вигляді медіатекстів (фрази, малюнки, відео), які спонтанно набувають популярності серед величезної кількості інтернет-користувачів. Такі мемі як справжні інформаційні віруси здатні суттєво впливати на створення суб'єктивної реальності шляхом породження мозаїчних образів, формуючи кліпове мислення [9]. Психологічні властивості інтернет-мемів широко використовуються в інформаційних війнах з метою маніпулювання свідомістю, насамперед шляхом нав'язування певних наративів, сюжетів, образів.

На наш погляд, в умовах ведення інформаційної війни інструментарій медіаосвіти не можна вважати достатньо ефективним засобом протистояння інформаційним впливам. Що робити людині в таких умовах? Виявляється, що людина має або піднятися на більш високий рівень свого інтелектуального розвитку шляхом оволодіння новими знаннями, уміннями, навичками та компетентностями, або перетворитися на свого роду «інформаційного зомбі». На думку Сюзан Блекмур, послідовниці теорії мемів Р. Докінза, інтелектуальний досвід людини, його «Я» є лише мемкомплекс, створений мемі для себе, для власного захисту і відтворення [2].

У даному контексті виникають такі питання: по-перше, навіщо взагалі прагнути до конструювання «образу світу», зокрема шляхом репрезентації медіообразів, по друге, чи взагалі це можливо, якщо розглядати людину як мем-машину, як певну сукупність мемкомплексів? На наш погляд нова парадигма розуміння конструювання «образу світу» полягає у вихованні інтелектуального рівню. Згідно М.О. Холодної інтелектуальне виховання полягає у постійному збагаченні власного ментального досвіду, що забезпечує індивіду побудову власного інструментарію декодування медіареальності з метою конструювання суб'єктивного, але наближеного до об'єктивності «образу світу» [7].

Розглянемо, згідно концепції М.О. Холодної, основні показники інтелектуальної зрілості у контексті індивідуального типу репрезентації (розуміння) медіареальності. По-перше, це *широта розумового кругозору*, яке, на нашу думку, означає здатність мислити категоріями процесів та явищ, а не фактів та подій. По-друге, *гнучкість і багатоваріантність оцінок того, що відбувається*. Відсутність цього показника прирікає медіакористувача на спрощену «картину світу», обмежуючись «чорно-білим мисленням». По-третє, *готовність до прийняття незвичайної, суперечливої інформації*, противагу якої складає догматичне мислення. Сумуючи, йдеться про формування базових інтелектуальних якостей особистості, до яких М.О. Холодна відносить: *компетентність (К), ініціатива (І), творчість (Т), саморегуляція (С) і унікальність (У)* [7, с.205].

Щодо *інтелектуальної компетентності*, М.О. Холодна розглядає її як «особливий тип організації знань, що забезпечує можливість прийняття ефективних рішень у певній предметній області діяльності» [7, с.205]. Таке визначення достатньо близько авторському: «здатність та готовність приймати ефективні та відповідальні рішення в екстремальних ситуаціях професійної діяльності». Розглянемо більше докладно основні ознаки у контексті медіасприйняття, що, згідно М.О. Холодної, характеризують той тип організації знань, який відрізняє компетентну людину (К):

- *різноманітність*. Дійсно, неможливо дати відповідь на питання не тільки *що відбувається*, а на питання *для чого*, з якою метою та які наслідки, якщо не мати уявлення щодо всіх сторін соціального або політичного процесу;
- *гнучкість*. Йдеться про здатність швидко змінювати своє ставлення до того чи іншого фрагменту факту або події під впливом тих чи інших об'єктивних чинників. Гнучкість мислення забезпечує коректування власно сконструйованого «образу світу»;
- *швидкість (додамо – і точність) актуалізації в даний момент в потрібній ситуації*. Швидкість актуалізації залежить від обсягу і систематизованості інформації, яка зберігається в пам'яті, а також від алгоритму, який визначає хід актуалізації. Точність актуалізації проявляється в повноті відновлених фактів і понять, у точності формулювань і визначень;
- *можливість застосування в широкому спектрі ситуацій*. Зокрема – здатність до переносу знання в нову ситуацію. Наприклад, використання філософської думки або будь-якого загальнотеоретичного принципу або положення стосовно конкретної ситуації;
- *визначеність ключових елементів*. Йдеться про вміння визнавати окремі факти, положення, визначення як найважливіші для розуміння даної конкретної ситуації;
- *категоріальний характер*. Це вміння розрізняти типи та форми знань (буденне, наукове, псевдонаукове, особистісне і т.і.) та свідомо досліджувати різні зв'язки та відношення в процесах чи явищах;
- *володіння декларативними (описовими) та процедурними (алгоритмічними) знаннями*, тобто знаннями не тільки про те «що», але й про те «як»;
- *наявність знання про власний знанні* (рефлексія знань).

Другим елементом базових інтелектуальних якостей особистості є *інтелектуальна ініціатива (І)* яка інтерпретується М.О. Холодною як власне бажання відшукувати нову інформацію, висувати ті чи інші ідеї, освоювати інші сфери діяльності. Знову ж такі, ґрунтуючись на власному досвіді, слід зауважити, що багато опитуваних (учні коледжу, студенти університету, вчителі) не виявляють цього бажання. У зв'язку з цим виникає завдання провести більше широке соціально-психологічне дослідження у цьому напрямі з метою виявлення чинників такого явища. М.О. Холодна вважає, що *інтелектуальна ініціатива* зв'язана, насамперед, зі ступенем сформованості такої компоненти метакогнітивного досвіду як відкрита пізнавальна позиція [7, с.206]. На нашу думку, це зв'язано з неусвідомленням важливості виховання почуття власної гідності: або я створюю «образ світу» самостійно, або я користуюсь «готовим», який можливо є нав'язаним з метою маніпулювання. Можливо також, що люди інтуїтивно побоюються нового знання, виходячи з біблейського твердження «знання примножують скорботу».

Наступним елементом базових інтелектуальних якостей є *творчість (Т)*. За загальними визначеннями творчість розуміється як продуктивна людська діяльність, здатна породжувати якісно нові матеріальні та духовні цінності суспільного значення. Достатньо точно схоплено думку щодо сутності творчості М.О. Бердяєвим: «Творчість є перехід небуття в буття через акт свободи». На наш погляд, в умовах перенасиченості інформаційних процесів, в умовах ведення не тільки інформаційних, але й когнітивних воєн, проблема творчості набуває нового розуміння, нового смислу, нових завдань і шляхів їх розв'язання. Справа в тому, що сам процес конструювання «образу світу» передбачає феномен творчості. Образ світу – це не будь-яка стала картина знань, – він виникає у достатньо смутному вигляді суб'єктивних уявлень, його фрагменти репрезентується у різних відділах нейрональної мережі (саме тому так важлива швидка актуалізація наявних знань чи почуттів). Без сумніву, процес формування та переформування цієї картини є творчим процесом. Наприклад, як складається та переформується розумова картина щодо будь-якого геополітичного процесу? Для цього потрібні не тільки широкі знання у сфері географії, економіки, історії, релігії і таке інше, але й врахування інтересів та намірів основних гравців цього процесу. Дуже важливою в інтелектуальній творчості є можливість трансформування образу світу або його фрагментів до вигляду до будь-якої комунікативної форми. До речі, виникають великі сумніви, що завдання формування відповідної картини є можливими для багатьох людей. Саме тому ворогами на цьому шляху є страх і ригідність (психологічна інерція) думки. Як подолати цих ворогів – це також ментальна проблема сучасності, яка вирішується також на основі інтелектуального виховання.

Далі, у структурі інтелекту важливою ознакою є *саморегулювання (С)*, тобто вміння доволіно керувати власною інтелектуальною діяльністю, у нашому випадку – цілеспрямовано будувати

процес формування і переформування картини світу. М.О. Холодна вважає, що «...у структурі ментального досвіду мають бути сформовані механізми мимовільного та довільного інтелектуального контролю, особливий тип метазнання відносно підстав інтелектуальної діяльності та власних індивідуальних інтелектуальних особливостей...» [7, с.208]. Механізми, про які йдеться, відносяться до метакогнітивних стратегій вирішення проблем, тобто визначення цілей, планування, самоконтроль та самооцінка. Поряд з цими стратегіями необхідно звернути увагу на виховання соціальних стратегій (кооперація, співробітництво), які спрямовані на вміння користуватися думками інших людей, насамперед, думками експертів у тій чи іншій сфері.

Нарешті, остання ознака у концепції М.О. Холодної визначається як *унікальність (У)*, яка полягає в індивідуально-своєрідних засобів інтелектуального ставлення до змісту того, що відбувається. Щодо створення фрагментів картини світу унікальність виявляється у ставленні до змісту та спрямованості медіа текстів та виражається через індивідуальні пізнавальні стилі, через індивідуальні інтелектуальні вподобання. У більш широкому розумінні ознака унікальності власного інтелекту пов'язана з феноменом *саморозуміння*, у формуванні якого суттєву роль відіграють нераціональні складові людського буття, що включають до себе установки, думки, переконання тощо. Людина, яка визнає, що саморозуміння є однією з головних цілей пізнання світу, безсумнівно має почуття власної гідності. Розуміючи саму себе, людина може свідомо спостерігати мотиви власного ставлення до медіа та медіатекстів, враховуючи їх у процесі конструювання власного образу світу, впевненість в адекватності якої створює міцні і надійні підстави для активізації своєї суспільної діяльності. У зв'язку з цим, на наш погляд, у структурі унікальності певну роль має відігравати почуття відповідальності перед іншими, перед суспільством та самим себе за побудову власної картини світу та наслідків своєї діяльності.

Висновки та перспективи подальших досліджень. Підсумовуючи викладене, виявляється зрозумілим, що питання взаємодії людини з медіа в умовах глобалізації та перенасиченості інформаційних потоків, здебільшого викривлених, з метою впливу на самосвідомість людини, передбачає необхідність переосмислення стратегії освіти у напрямку виховання інтелекту не тільки у межах шкільної або вузівської освіти, а й на протязі всього життя. На цьому шляху виникає велика кількість проблем, які мають вирішуватися не тільки у педагогічних дискурсах, але, й в інших, насамперед, філософських та психологічних. Відоме прислів'я «Талановита людина талановита в усьому» можна переформулювати таким чином: «Інтелектуальна вихована людина здатна бути компетентною у всьому». Головна справа полягає у виборі напрямку інтелектуальної діяльності. Як писав класик: «Не можна досягнути неосяжне!».

Список використаних джерел

1. Белоусова Ю.В. Генезис образа и его функционирование в медиапространстве / Ю.В. Белоусова. – СПб: Издательство «Алетейя», 2016. – 128 с.
2. Блэкмур С. Эволюция меметических машин // [Электронный ресурс] С. Блэкмур // Международный Конгресс по Онтопсихологии и Меметике. – Режим доступа: <https://www.susanblackmore.co.uk/conferences/the-evolution-of-meme-machines-russian-translation/> (дата звернення 11.10.2017 р.).
3. Докинз Р. Эгоистичный ген / Р. Докинз. – М.: Изд-во АСТ, Corpus, 2013. – 512 с.
4. Жигунина Л.В. Медиареальность информационного общества. Нужна ли утопии реанимация? / Л.В. Жигунина. – Ученые записки Казанского университета, том 156, кн. 1 Гуманитарные науки, 2014. – С.48-57.
5. Савчук В.В. Медиафилософия. Приступ реальности / В.В. Савчук. – СПб: Издательство РХГА, 2013. – 350 с.
6. Соснин Э.А. Из небытия в бытие: творчество как целенаправленная деятельность [Электронный ресурс] / Э.А. Соснин, Б.Н. Пойзнер // Электронная библиотека Кооб. –Режим доступа: http://www.koob.pro/sosnin_e/ (дата звернення 16.07.2016 р.).
7. Холодная М.А. Психология интеллекта: Парадоксы исследования / М.А. Холодная. – 2-е изд., перераб. и доп. – СПб.: Питер, 2002. – 272 с.
8. Хочунская Л.В. Современный медийный образ как архетип // [Электронный ресурс] / Л.В. Хочунская - Вестник РГГУ. Серия: История. Филология. Культурология. Востоковедение : 13(93), 2012. – С. 237-245.
9. Шеметова Т.Н. Клиповое интернет-сознание как тип праологического мышления [Электронный ресурс] / Шеметова Т.Н. // Научная электронная библиотека «Киберленинка». – Режим доступа: <http://cyberleninka.ru/article/n/klipovoe-internet-soznanie-kak-tip-pralogichnogo-myshleniya/>

References transliterated

1. Belousova Ju.V. Genezis obraza i ego funkcionirovanie v mediaprostranstve / Ju.V. Belousova. – SPB: Izdatel'stvo «Aleteja», 2016. – 128 s.

2. Bljekmur S. Jevoljucija memeticheskikh mashin // [Elektronnij resurs] S. Bljekmur // Mezhdunarodnyj Kongress po Ontopsihologii i Memetike. – Rezhim dostupa: <https://www.susanblackmore.co.uk/conferences/the-evolution-of-meme-machines-russian-translation/> (data zvernennja 11.10.2017 r.).
3. Dokinz R. Jegoistichnyj gen / R. Dokinz. – M.: Izd-vo AST, Corpus, 2013. – 512 s.
4. Zhigunina L.V. Mediareal'nost' informacionnogo obshhestva. Nuzhna li utopii reanimacija? / L.V. Zhigunina. – Uchenye zapiski Kazanskogo universiteta, tom 156, kn. 1 Gumanitarnye nauki, 2014. – S.48-57.
5. Savchuk V.V. Mediafilosofija. Pristup real'nosti / V.V. Savchuk. – SPB: Izdatel'stvo RHGA, 2013. – 350 s.
6. Sosnin Je.A. Iz nebytija v bytie: tvorcestvo kak celenapravlenaja dejatel'nost' [Elektronnij resurs] / Je.A. Sosnin, B.N. Pojzner // Jelektronnaja biblioteka Koob.–Rezhim dostupa: http://www.koob.pro/sosnin_e/ (data zvernennja 16.07.2016).
7. Holodnaja M.A. Psihologija intelekta: Paradoksy issledovanija / M.A. Holodnaja. – 2-e izd., pererab. i dop. – SPb.: Piter, 2002. – 272 s.
8. Hochunskaja L.V. Sovremennyj medijnyj obraz kak arhetip // [Elektronnij resurs]/ L.V. Hochunskaja - Vestnik RGGU. Serija: Istorija. Filologija. Kul'turologija. Vostokovedenie : 13(93), 2012. – S. 237-245.
9. Shemetova T.N. Klipovoe internet-soznanie kak tip pralogichnogo myshlenija [Elektronnij resurs] / Shemetova T.N. // Nauchnaja jelektronnaja biblioteka «Kiberleninka». – Rezhim dostupa: <http://cyberleninka.ru/article/n/klipovoe-internet-soznanie-kak-tip-pralogichnogo-myshleniya/>

УДК 159.923.2

ОСОБЛИВОСТІ ВЗАЄМОЗВ'ЯЗКУ ЕМОЦІЙНОЇ ЗРІЛОСТІ ТА ПРОФЕСІЙНОЇ ТОЛЕРАНТНОСТІ ОСОБИСТОСТІ

М.О. Кандиба

кандидат психологічних наук, ст. викладач кафедри педагогіки та психології освітньої діяльності
Запорізького національного університета
kandiba8@gmail.com

Кандиба М.О. Особливості взаємозв'язку емоційної зрілості та професійної толерантності особистості. В статті розглянуто проблему емоційної зрілості особистості та її розвитку в контексті професійної діяльності. Простежено взаємозв'язок між етапом професійного становлення, сформованістю професійної толерантності особистості та компонентами емоційної зрілості. Проведене дослідження дозволило оцінити емоційну зрілість за такими показниками: експресивність (Ек) – відображеність емоцій на обличчі, їх трансформацію в діях (ІЕк), здатність передавати свій настрій оточуючим (ЕЕк); саморегуляція (С) – вміння управляти своїми емоціями, стримувати небажані на даний момент та викликати бажані, регулюючи таким чином як свою поведінку (ІС), так і поведінку інших людей (ЕС); емпатія (Ем) – здатність розуміти емоційний стан оточуючих (ІЕм) та адекватно використовувати ці уміння у взаємодії з людьми (ЕЕм). Зазначено, що толерантність в сучасній освіті включається в комплекс цілей становлення системи виховання, виступає як особистісна якість, предмет розвитку не тільки в ході навчання, виховання, а й самонавчання і самовиховання, спрямованого на формування у професіонала знань, вмінь і навичок толерантної свідомості і ставлення до оточуючих. Проведений аналіз проблеми емоційної зрілості свідчить про відсутність чіткого, логічно структурованого уявлення про необхідну систему показників, за якими можна було б визначити рівень досягнення людиною емоційної зрілості. Найбільш вдалим варіантом такого дослідження є вивчення показників професійної толерантності особистості.

Ключові слова: емоційна зрілість, емоційний інтелект, емоційна стабільність, професійне становлення, толерантність, особистість.

Kandyba, M.O. Features of the relationship of emotional maturity and tolerance of professional identity. The paper considers the problem of emotional maturity of personality and its development, which appears in various works of both domestic and foreign specialists, that analyzed the fields of professional activity. It traced the relationship between stage of professional development, formation of professional identity tolerance and components of emotional maturity. The research carried out within the framework of the article, allowed us to estimate the emotional maturity of the following criteria: expressiveness (EX) – displayed of emotions in facial expressions, transformation actions (EIX), the ability to convey the mood of surrounding (EEK); self-regulation (S) – the ability to manage their emotions, to deter unwanted and produce the desired, so as adjusting own behavior (Ae), and the behavior of others (BO); empathy (EM) – the ability to understand the emotional state of others (IEM), and appropriately use these skills in interacting with people (IEM). It has been indicated, that tolerance in modern education is included in the set of goals of the system of education, serving as a personal quality, not only of the subject during the training, education, and self-learning and self-education aimed at developing of the professional knowledge, skills and attitude tolerance to others. The main way to achieve quality that will improve the competitiveness of Ukrainian professional education in the international market associated with attempts to modernize the entire higher education system, its structure, diversity areas of "academic services". The analysis of the problems of emotional maturity indicates the absence of a clear, logically structured presentation of the required system performance, which could determine the level of achievement of human emotional maturity. The most successful example of such research is to study the performance of professional identity tolerance.

Keywords: emotional maturity, emotional intelligence, emotional stability, professional development, tolerance, personality.